

EESTI METODISTI KIRIKU TEOLOOGILINE SEMINAR

JANEK PALLASE

**EVANGELISTI ISIK UUES TESTAMENDIS
JA VARAKIRIKU PERIOODIL.
EVANGELISTIDE OLUKORRAST
TÄNASES EESTIS.**

DIPLOMITÖÖ

Juhendaja

Mag. Ingmar Kurg

TALLINN 2005

Sisukord

Sissejuhatus.....	3
1 MÕISTED	5
1.1 Evangeelium	5
1.2 Evangelist	7
1.3 Evangelism	8
2 EVANGELIST UUES TESTAMENDIS JA VARAKIRIKUS	11
2.1 Evangelist Apostlite tegude raamatus.....	12
2.2 Evangelist Timoteose kirjas	14
2.3 Evangelist Efesose kirjas.....	16
2.4 Evangelistide tegevus varakiriku päevil	18
3 EVANGELISTI MÄÄRATLUS.....	22
3.1 Evangelist kui amet.....	22
3.2 Evangelist kui anne	23
3.3 Evangelist kui tunnistaja	24
4 EVANGELISTIDE UURING EESTIS	29
4.1 Eesmärk ja meetod.....	29
4.2 Teoloogilised seisukohad	30
4.3 Evangelisti isik.....	33
4.4 Praktika.....	34
4.5 Evangelism Eestis	37
5 EVANGELISMIST EESTIS UUE TESTAMENDI VALGEL	41
RESUME	48
KOKKUVÕTE.....	49
KASUTATUD KIRJANDUS.....	51
LISA.	53

SISSEJUHATUS

„Minge kõikjale maailma ja kuulutage evangeeliumit...” (Mk 16:15)

„... aga te saate Püha Vaimu väe, kes tuleb teie peale, ja peate olema minu tunnistajad Jeruusalemmas ja kõigel Juuda- ja Samaariamal ja maailma otsani!” (Ap 1:8)

„Ja tema on pannud mõned ... evangeeliumi kuulutajaks..., et pühi inimesi täielikult valmistada abiliste tööle Kristuse ihu ülesehitamiseks.” (Ef 4:11-12)

Evangeeliumite ja Apostlite tegude raamatu teatel jättis Jeesus oma järgijatele ühe olulise ülesande – minna kõikjale maailma kuulutama evangeeliumit. Seda Jeesuse üleskutset on mõistatud Suure Misjonikäsuna. Vajadust evangeeliumit kuulutada on mõistetav, kuid kes seda Jeesuse poolt antud ülesannet tegelikkuses täitma peab?

Kui evangelismist on üldisemas mõttes suhteliselt palju räägitud ja kirjutatud, siis tundub, et *evangelistidele* pole nii palju tähelepanu pööratud.

Käesoleva uurimustöö eesmärgiks on määratleda evangelisti kutsumust, vaimuannet ja isikut, et tänapäeva evangeeliumi kuulutajad võiksid paremini mõista *evangelisti* loomust ja tööd.

Sellest tulenevalt on püstitatud järgmised küsimused:

- Kas ja kuidas defineeritakse Uues Testamendis *evangeliste*?
- Mida kujutab endast *evangelisti* anne ja amet?

- Kes peaksid evangeeliumi kuulutama - kas ainult *evangelistid*, kellel on *evangelisti* anne või kõik usklikud?
- Kuidas jätkab esimeste sajandite *evangelistide* tegevus Uue Testamendi traditsiooni?
- Milline on tänapäeva Eesti evangelisti koondpilt ja kuidas see suhtestub Uue Testamendi aegse praktikaga?

Uurimustöös - esitatakse definitsioonid olulistele mõistetele ja uuritakse, mida ütleb Pühakiri *evangelistide* kohta; tehakse ülevaade *evangelistide* tegevusest varakiriku perioodil (1.- 2. sajandil pKr).

Empiirilises uurimuses keskendutakse *evangelistidele*, kes Eestimaal aktiivselt evangeeliumi kuulutavad. Uuritakse, kuidas nad mõistavad *evangelisti* loomust, annet ja tööd nende enda elus ja millised on nende isiklikud kogemused ja väljakutsed evangeelset tööd tehes.

Praktiline uuring *evangelisti* isiku ja tema tegevuse kohta tänapäeva Eestis on läbi viidud küsitluse teel. Küsitlusandmeid on analüüsitud kolmel teemal: 1. evangelismi teoloogilised põhimõtted, 2. evangelisti isik ja 3. evangeelne praktika.

Uurimistöö ettevalmistavas osas on tutvutud mitmete tuntud teoloogide ja piibliuurijate seletustega, on kasutatud sõnaraamatuid ja evangelismi konverentside materjale, millest olulisemad on:

- Green, M. *Evangelism in the Early Church*
- Kittel, G. *Theological Dictionary of the New Testament*
- Stott, J. R.W. *Kristlik misjon nüüdismaailmas*

Autor tänab juhendajat ja kõiki, kes aitasid kaasa antud töö sündimisele.

1 MÕISTED

1.1 *Evangeelium*

James Strongi¹ sõnaraamat osutab, et sõna *εὐαγγέλιον* tuleneb kreekakeelsest sõnast *εὐαγγέλιζω*, mis tähendab kellelegi heade sõnumite kuulutamist, teatamist või edasi andmist. *Εὐαγγέλιον* moodustub sõnadest *εὖ*, mis tähendab *hea* ja *ἄγγελος* (eesti keelde on sellest sõnast tulnud sõna „ingel”), mis tähendab *sõnumitoojat*. Seega *εὐαγγέλιον* tähendab *head sõnumit*.

Gerhard Kitteli² sõnaraamat lisab, et sõna *εὐαγγέλιον* tähendab *võidu sõnumi toomist* ja *võidu kuulutamist*. Näiteks kui sõnumitooja tuleb sõjapidamise paigast ja annab edasi *evangeeliumi*, siis see *evangeelium* on hea sõnum, mis kuulutab võitu vaenlase üle või teatab vaenlase surma saamisest (2 Sa 4:10).

John Stotti määratluse järgi kreekakeelne sõna *εὐαγγέλιον* tähendab rõõmusõnumi toomist või kuulutamist. Kuid lisaks sellele arusaamisele evangeeliumi tähendusest kasutatakse Uues Testamendis seda sõna ka teistlaadi uudiste puhul. Näiteks siis, kui ingel Gabriel tõi Sakariasele rõõmusõnumi, teatades, et tema naisel Eliisabetil saab sündima poeg Lk 1:19 ja kui Timoteos kõneles Paulusele tessalooniklaste usust ja armastusest 1 Ts 3:6. Kuid selle verbi regulaarne kasutus seondub siiski kristliku rõõmusõnumiga.³

¹ Strong, J. 1997 *Greek Dictionary of the New Testament*. Albany: Ages Software, 196

² Kittel, G. 1964. *Theological Dictionary of the New Testament*. Vol. 2. Michigan: Wm.B. Eerdmans Publishing Co, 707

³ Stott, J. R.W. 2002. *Kristlik misjon nüüdismaailmas*. Tln: Logos, 44

Nii Kristuse-eelsel ajal kui ka Tema eluajal kasutati seda sõna ka poliitilises tähenduses ning sõna oli seotud keisri kultusega.⁴ Näiteks kui keisri kojas sündis poeglaps, siis seda uudist, mida rahvale teatati, kutsuti „heaks sõnumiks” ehk evangeeliumiks.

Jeesus Kristus kuulutas *evangeeliumi* (Mk 1:14) ja ta kasutas sõna *εὐαγγέλιον* oma jutlustes (Mk 1:15). Kuna juudid ootasid oma Messiat, st päästjat, kes vabastaks neid võõra võimu alt, siis Jeesuse hea sõnum ehk evangeelium oli peamiselt seotud Jumala riigi ja Messia tulekuga.⁵

Uues Testamendis tähendab *εὐαγγέλιον* kristlikku päästesõnumit. 1 Kr 15:1-5 kirjutab Paulus, et pääste saab toimuda üksnes Kristuse läbi. Rm 1:16 ütleb, et evangeelium on "Jumala vägi päästeks igähele, kes usub". Seega on tegemist päästesõnumiga, mis sisaldab Jumala väge, et päästmine saaks toimuda.⁶

Lisaks väele, seob Paulus evangeeliumi mõiste ka sõna kuulutamise, Püha Vaimu ja veendumusega (1 Ts 1:5). Nende seostega väljendab Paulus Jumala tegutsemist oma poja Jeesuse Kristuse kaudu.⁷ Paulus tõi evangeeliumi mõiste fookuse keisri pealt ristilöödud ja surnust ülestõusnud Kristuse peale.⁸

Samas Paulus ei selgita igakord, mida ta sõna evangeeliumi all silmas peab, eeldades, et kirja lugejad teavad niigi antud sõna tähendust kristlikus kontekstis.⁹

Sõna *εὐαγγέλιον* Rm 1:1 ja 2 Kr 2:12 on seostatud *Jumala evangeeliumiga* ja *Kristuse evangeeliumiga*. Evangeelium Kristusest on sõnum võidust Kristuse läbi, mis saab osaks kõigile, kes Temasse usuvad (Jh 3:16; 1 Jh 5:4-5).

4 Lim, D. S. 1997. *Dictionary of the Later New Testament & Its Developments*. Editors: Ralph P. Martin, Peter H. Davids. Downers Grove, Leicester: Inter Varsity Press, 353

5 Kittel, 728

6 Ritsbek, H. <http://www.allianss.ee/misonev.html>. 10.01.2005

7 Tasmuth, R. 2005. *Where the gospel comes from and how it was taken into use? Kristuse täisea mõõtu mööda*. Tln: EELK Usuteaduse Instituut, 336

8 Tasmuth, 339

9 Kittel, 729

Kui profaanses tähenduses mõisteti sõna „evangeelium” all hea sõnumi või informatsiooni edastamist, kus kuulaja osaks oli antud hea uudis vastu võtta, siis Uue Testamendi kontekstis on *hea sõnumi* kuuljatele jäetud ka kohustused, et Jumala pääste ning muu evangeeliumis lubatud abi saaks kuulajale osaks.¹⁰

Varakiriku ajal kandis sõna "evangeelium" väga laialdast tähendust. See tähistas sõnumit, mis oli seotud sõnumi toojaga, läkitajaga, kuulutajaga ning samuti selle sõnumi vastuvõtjaga.

Kokkuvõtteks: *evangeeliumi* all mõisteti peamiselt kuulutatud sõna Kristusest, tema sõnadest ja tegudest, kuhu alla kuulus ka kirjutatud sõnaline vorm, mis inimestele ette loeti. Seetõttu nimetatakse nelja esimest raamatut Uues Testamendis evangeeliumiteks, sest nad räägivad Kristusest ja edastavad tema sõnumit.¹¹

1.2 Evangelist

Sõna *εὐαγγελιστής* tuleb samuti kreekakeelsest sõnast *εὐαγγέλιον*, mis tähendab evangeeliumi kuulutajat.

Strongsi¹² sõnaraamat defineerib mõistet *evangelist* järgmiselt:

„*Evangelist* on keegi, kes toob häid sõnumeid. Samuti nimetatakse *evangelistideks* Uue Testamendi ajastul elanud Kristuse päästesõnumi kuulutajaid, sõnumitoojaid, kes aga ei olnud apostlid.”

Evangelistideks kutsutakse ka nelja evangeeliumi autoreid Piiblis, sest nende raamatud kuulutavad Jeesusest Kristusest ning sisuliselt täidavad evangeeliumid sama rolli kui *evangelistid*, kes evangeeliumi kuulutavad.¹³

¹⁰ Ritsbek, H.

¹¹ Kittel, 736

¹² Strong, J. 1997. *Greek Dictionary of the New Testament*. Albany: Ages Software, 96

Ülemaailmsel evangelistide konverentsil „Amsterdam 2000” koostati deklaratsioon, kus muude teemade seas käsitleti ka *evangelisti* teemat ning *evangelisti* mõistet defineeriti järgmiselt:

„Kõik kristlased on kutsutud osalema Jeesuse Suure Misjonikäsu täitmisel, kuid mõni usklik omab erilist kutsumust ja vaimulikku andi Kristusest kuulutamisel ja teiste Tema juurde toomisel. Neid inimesi me kutsume Uue Testamendi eeskujul *evangelistideks*.”¹⁴

1.3 Evangelism

Evangelism (käesolevas töös ei eristata mõisteid *evangelism* ja *evangelisatsioon* ning kasutatakse samas tähenduses) on üldisem termin, mis sisaldab nii evangeeliumi, evangelisti, kui ka evangeeliumi kuulutusega seonduvat.

Mõningad näited, kuidas evangelismi on defineeritud:

1974. aastal Šveitsis Lausanne's toimunud I Maailmaevangelisatsiooni kongressil töötati välja Lausanne'i Leping. Selle dokumendi „Evangelisatsiooni olemus” peatükis defineeritakse evangelismi järgmiselt:

„Evangeliseerida tähendab levitada rõõmusõnumit sellest, et Jeesus Kristus suri meie pattude eest ja tõusis surnuist, nagu ütlevad pühad kirjad, ning et ta kingib pattude andestuse ja Vaimu vabastava anni kõigile, kes parandavad meelt ja usuvad... Evangelism ise on oma olemuselt ajaloolise, piibelliku Kristuse kui Päästja ja Issanda kuulutamine, selle eesmärgiks on inimeste keelitamine, et nad tuleksid isiklikult tema juurde ja saaksid Jumalaga lepitatud.”¹⁵

„Amsterdam 2000” deklaratsioonis kirjeldatakse evangelismi:

13 Cray, J. M. 1997. *International Standard Bible Encyclopedia* Vol.3. Albany, Ages Software, 872

14 *Amsterdami deklaratsioon*, lõik 12. <http://www.allianss.ee/amdeklar.html>. 10.10.2005

15 *Lausanne'i Leping*. 1974. 1991, 48

„Evangelismi all mõistame Jeesuse Kristuse evangeeliumi teatavaks tegemist, et inimesed usuksid Jumalasse, võtaksid Kristuse vastu kui oma Päästja ja teeniksid Teda kui Issandat Kiriku osaduses. Evangelism tähendab ka selle teada andmist, mida Jumal on teinud meie päästeks, ning kutset Jeesuse õpilastega ühinemiseks patukahetsuse ja isikliku usu kaudu.”¹⁶

Evangelismi ja Misjoni konverentsil Melbourne's 1980. aastal anti välja raport, kus mõistetakse evangelismi olemust selliselt:

„Tõeline ja ehtne evangelism on Jeesuse Kristuse kui Päästja ja Issanda kuulutamine, kes andis oma elu lunastushinnaks teiste inimeste eest.”¹⁷

Stott¹⁸ defineerib evangelismi kui rõõmusõnumi toomist. Evangeeliumi edastamine võib aset leida väga erinevatel viisidel. Evangeeliumi saab kuulutada suusõnaliselt (olgu üksikisikuile, gruppidele või suurtele rahvahulkadele); trükisõnas, pildis või ekraanil esitatuna kaudu; draama kaudu (olgu siis draamas esitatud faktid või fiktsioon); heade tegude kaudu (Mt 5:16); Kristuse-keskse kodu kaudu; muudetud elu kaudu ja isegi peaaegu et sõnatu Jeesuse vaimustuse kaudu.

Stott mainib, et kuigi meetodid ja edastusviisid võivad olla väga erinevad, ei saa siiski millegagi asendada sõnalist osa evangeeliumi kuulutamisel.

Evangelismi mõistega käivad kaasas kaks kreeka keelset verbi, mis laiendavad evangelismi mõistet:

1. *kēryssō* – kuulutada, jutlustada
2. *martyreō* – olla tunnistaja¹⁹

¹⁶ Amsterdami deklaratsioon, lõik 11, <http://www.allianss.ee/amdeklar.html>. 10.10.2005

¹⁷ Section Report of the World Conference on Mission and Evangelism at Melbourne. 1980

¹⁸ Stott, 47

¹⁹ Lim, 353

Kristlikus kontekstis mõistame evangelismi olemust evangeeliumi edastamise ehk kuulutuse läbi, kusjuures kuulutaja ise on oma elus iga Jumala tegude tunnistaja.

David Bosch²⁰ defineerib, et evangelism hõlmab endas pääste kuulutamist Kristuses nendele, kes temasse ei usu, kutsudes neid meeleparandusele ja pöördumisele. Ühtlasi antakse kuulutuses neile teada, et nende patud on andestatud.

On tähelepanuväärne, et Bosch seob evangelismi koguduse tööga, öeldes, et uskmatutel, kes saavad usklikeks, on võimalus saada Kristuse koguduse liikmeteks, kus nad saavad Püha Vaimu väes teisi inimesi oma eluga teenida.

²⁰ Bosch, D.J.1991.*Transforming Mission. Paradigm Shifts in Theology of Mission.* New York: Orbis Books, 10

2 EVANGELIST UUES TESTAMENDIS JA VARAKIRIKUS

Kitteli²¹ teoloogiline sõnaraamat annab põhjaliku ülevaate evangelistidest Uues Testamendis. Kui sõna *evangeelium* ja ka *evangeeliumi kuulutamine* esineb Piiblis üle saja korra, siis sõna *evangelist* esineb Uues Testamendis vaid kolmel korral:

- Ap 21:8, kus nimetatakse evangelistiks Filippust. Temast räägitakse põhjalikumalt Ap 8 peatükis.
- Ef 4:11, kus mainitakse evangeliste koos apostlite, prohvetite, pastorite ja õpetajatega.
- 2 Tm 4:5, kus Paulus instrueerib Timoteost tegema *evangelisti* tööd. Timoteosest räägitakse veel (1 Ts 3:2; Fi 2:19-23).

Kuigi Uus Testament ei räägi palju *evangelistidest*, oli suure tõenäosusega *neid* tegutsemas oluliselt rohkem – seda arvamust toetavad mõningad kaudsemad näited Piiblist:

- Fi 4:3 – mainib naisi, kes on evangeelses töös abi osutanud.
- 2 Kr 8:18 – mainib Tiitust, kes oli kuulus evangeeliumi kuulutuses.
- Kl 1:7; 4:12 – Epafraas, kes oli samuti tõsine kaastööline Jumala riigis.

Uue Testamendi *evangelist* ei olnud sedasorti oraakel, kes oleks ettekuulutusi edasi andnud (nagu kreeklaste seas see tavaks oli), vaid tema oli eelkõige „heade sõnumite” tooja (Rm 10:15). Algselt seostati *evangelisti* rohkem tema tegevusega, mitte niivõrd ametiga. Seega polnud eriti vahet apostlitel ja *evangelistidel*, sest sarnaselt *evangelistidele* oli ka apostlite peamine ülesanne evangeeliumi kuulutamine. Kuid samas polnud kõik *evangelistid* apostlid. Apostleid eristas teistest see fakt, et nad olid oma ihusilmaga näinud

²¹ Kittel, 737

surnust üles tõusnud Kristust, kes andis neile otsese kutse vastavasse ametisse. Kõigis kolmes Uue Testamendi kirjakohtas, kus *evangelistidest* räägitakse, on nad määratud tegutsema apostlite alluvuses. Filippus ei olnud apostel vaid diakon, kelle ülesandeks oli vaeste abistamine (Ap 6). Oma kuulutusetöös Samaarias ta jutlustas ja ristis, kuid Püha Vaimuga ristitud said inimesed üksnes siis, kui apostlid Peetrus ja Johannes olid nende eest palunud (Ap 8:14 jj). Efesose kirjas mainitakse *evangeliste* alles peale apostleid (Ef 4:11). Timoteost kutsutakse 1 Ts 3:2 kui Jumala kaastööline Kristuse evangeeliumi kuulutamises, kuid ta on rohkem apostlite õpilane kui apostel.

Evangelistid kuulusid koguduse keskele, seega jätkavad nad (nii nagu ka misjonärid ja preestrid) apostlite tööd, mis tähendab, et nad on seotud nii koguduse teenimisega kui ka evangeeliumi kuulutamise erinevates paikades. Antud seisukohast lähtuvalt võib kutsuda ka koguduse liidreid *evangelistideks*, sest nendegi ülesanne on kuulutada Kristuse sõna.²²

2.1 Evangelist *Apostlite tegude raamatus*

Apostlite tegude raamatus esineb sõna *evangelist* ühel korral (Ap 21:8), kus Paulus mainib, et ta peatus Kaisareas *evangelist* Filippuse juures. Rohkem Filippust selles peatükis ei mainita.

Esimest korda mainitakse Filippuse nime Ap 6 peatükis, kus ta osutus seitsme valitud mehe hulka, kes seati apostlite abiliste ametisse. Kõiki neid mehi iseloomustatakse ühtemoodi, mis tähendab, et ka Filippusel oli hea tunnistus rahva seas ja ta oli täis Vaimu ja tarkust (Ap 6:3). Siin ei kutsuta Filippust *evangelistiks* ning kuni siiani ei tõsta ka Apostlite tegude raamatu autor teda esile kui *evangelisti*. Ta on vaid üks seitsmest koguduse abilisest.

Filippusest räägitakse põhjalikumalt Ap 8, mille sündmused on seotud ajajärguga, kus Jeruusalemma linnas toimus suur koguduse tagakiusamine ning mille tulemusena paljud koguduse liikmed hajutati Juuda- ja Samaariamaaale.

²² ibid.

Alates Ap 8:5 on Filippus juba sündmuste peategelane. Suure tõenäosusega ilmneb just nendes sündmustes Filippuse *evangelisti* anne ja kutsumine, mille tõttu teda hiljem (Ap 21) *evangelistiks* kutsuti. Kuigi Ap 8 teda veel *evangelistiks* ei nimetata, saame ometi vaadelda ja analüüsida Filippust ja tema tegutsemist kui *evangelisti* tegutsemist.

Analüüsides evangelist Filippuse tegevust Ap 8 raames, võib jagada tema tegevuse kahte laiemasse kategooriasse.

1. Ap 8: 5-12 võib näha Filippuse üldisemat tegutsemist Samaarias
 - salm 5 – Filippus kuulutas Samaaria rahvale Kristusest
 - salm 6 – Filippus tegi imetähti
 - salm 7 – rüvedad vaimud läksid välja ja halvatud ja jalutumad said terveks
 - salm 8 – Filippuse tegutsemise tulemusena oli suur rõõm linnas
 - salm 12 - Filippus kuulutas evangeeliumi Jumala riigist ja Jeesuse Kristuse nimest; samuti ta ristis inimesi
2. Ap 8: 26-40 kirjeldatakse aga ühte konkreetset juhtumit, kus Filippus evangeeliumi kuulutas.
 - salm 26, 27; 29 – Filippus kuulis Issanda ingli kõnet ja ta kuuletus
 - salm 30 – Filippus alustas evangeeliumi kuulutust küsimusega
 - salm 35 – Evangeeliumi Kristusest kuulutas ta lähtuvalt Pühakirja tekstile
 - salm 38 – Filippus ristis veekogu juures
 - salm 39 – Jumala Vaim juhtis Filippust järgmisse paika
 - salm 40 – Filippus kuulutas evangeeliumi, rännates ühest paigast teise

Evangelist Filippus kuulutas evangeeliumi Kristusest, mida Issand kinnitas imede ja tunnustähtedega. Tema kuulutuse tulemusena pöördus palju rahvast Jumala poole ning lasi

ennast ristida. Tema tegutsemise tulemusena sai linn röömsaks, mis näitab, et Filippus tõepoolest kuulutas häid sõnumeid Jeesusest Kristusest ja Jumala riigist.

Tänapäeva maailma üks kogenumaid ja efektiivsemaid evangeliste Billy Graham²³ on öelnud, et tõelise *evangelisti* tunneme ära sellest, et ta kuulutab „Sõna”. Sõna all peab Graham silmas asjaolu, et *evangelist* ei räägi lihtsalt Piibli raamatu sündmustest ja probleemidest vaid ta kuulutab Piiblis olevat päästvat sõnumit, osates ära kasutada iga kirjakohta, et juhtida inimesed Kristuse juurde. Täpselt samamoodi toimus Filippus Samaarias ja Gaasa poole viival kõrbeteel, kus teda saatis suur edu.

Filippus kui *evangelist* ei pruugi olla kõigile tänapäeva *evangelistidele* normatiivne, ometi, kui otsida piibellike aluseid *evangelisti* ande defineerimiseks, siis antud näide on üks konkreetsemaid Uues Testamendis.

2.2 *Evangelist Timoteose kirjas*

2 Timoteose kirjas 4:5 ütleb apostel Paulus noorele Timoteosele:

„Aga sina ole igatpidi kaine, kannata kurja, tee evangeeliumi kuulutaja tööd, täida oma ametit õieti.”

Apostel Paulus kutsus ja valis Timoteose endale kaastööliseks ja kaaslaseks (Ap 16:3) ning Pauluse reisikaaslasena oli temagi töö seotud Pauluse tööga.

Ap 9:15 tunnistab, et Issand valis Pauluse, et ta viiks evangeeliumi paganatele ja juutidele – mida ta ka edukalt tegi. Paulus ise kutsus ennast paganate apostliks (Rm 11:13). Kuid iga apostel oli ka *evangelist*, sest sisuliselt selles ju varakirikuaja apostlite peamine töö ju seisneski – kuulutada evangeeliumi!

²³ Graham, B. 1997. *Evangelist ja Piibli standardid*, 14

Kui apostel Paulus oli evangeeliumi kuulutamas, siis oli ka tema kaaslane seotud evangeelse tööga. Siit ka järeldus, et Timoteose esimene töö oli seotud *evangelisti* tööga!

Sama mõtet toetab Adam Clarke²⁴, kes iseloomustab noort Timoteost mehena, kes oli lähedalt seotud apostel Paulusega. Ta võttis vastu kristliku usu kogu selle väega, sai *evangelistiks* ja reisis koos Paulusega erinevates paikades ning kuulutas Jumala kuningriigi evangeeliumi (Ap 16). Pauluse kaaslane oli ta selle ajani, kui ühel päeval apostel Paulus jättis ta Efesose linna (1 Tm 3:1), kus tema ülesandeks oli olla Efesose koguduse ülevaataja ja karjane. Suure tõenäolisusega oli Timoteos, Pauluse käte pealepanemise kaudu saanud Jumalalt just *evangelisti* armuande, millest Paulus kirjutab oma teises kirjas Timoteosele (2 Tm 1:6). Kuid võimatu pole ka fakt, et Timoteos oli algusest peale saanud Issandalt karjase, piiskopi armuande, mis sisaldas endas tõhusat evangeeliumi kuulutaja ametit (2 Tm 4:5).

Mõlemas kirjas Timoteosele Pauluse instrueerib noort meest, kuidas uues ametis toimida. 1 Tm 3 sisaldab spetsiifilisi nõuandeid koguduse ülevaatajale, mis oli sellest hetkest Timoteose primaarne kohustus.

See tähendab, et Timoteose puhul pole meil tegemist ainult *evangelistiga*, vaid ka karjase ehk koguduse ülevaatajaga.

Kas karjane peaks tegema ka *evangelisti* tööd? Või kas *evangelistiks* kutsutud usklik saab olla samaaegselt ka pastor? Kui Paulus jättis Timoteose koguduse ülevaataja ametisse, siis see tähendas seda, et Pauluse arvates saab ja ehk peabki pastor olema ka *evangelist* või vähemalt tegema *evangelisti* tööd. Samas ei saa eitada, et Jumal oli Timoteosele andnud rohkem kui ühe ande, mis lisaks *evangelisti* andele sisaldas ka karjase või mõnda muud annet.

Timoteose näide ei pruugi olla reegel, aga seda ei saa ka erandiks pidada. Igal juhul selle piibelliku näite puhul antakse edasi huvitav õpetlik pilt *evangelistist*, kes tegutses pastori

²⁴ Clarke, A. 1997. *Clavis Biblica*. Albany: Ages Software, 37

ametis või vastupidi – ta oli koguduse ülevaataja, keda juhendati ka *evangelisti* tööd tegema?

Ka Richard Armstrong²⁵ seob pastori töö evangeelse tööga, üteldes:

„*Evangelisti* amet ei kuulu üksnes *evangelisti* andega isikutele vaid ka kogu kirikule, samuti on midagi, mida iga *Kristuse ihu* liige, kaasa arvatud pastori, saavad teha, et aidata kaasa evangeelses töös.”

Armstrong jätkab mõttega, et pastori evangeelne töö ei tohiks seisneda üksnes kantsli taga jutlustamisega, vaid sarnaselt algkoguduse juhtide eeskujule kuulus nende teenimistöö juurde pidev suhtlemine kõigi inimestega, sealhulgas ka mittekristlastega. Nad olid inimeste keskel – kirik oli inimeste keskel ning vastavalt Issanda taatele, kogudus, eesotsas juhtidega, teadis, et evangeeliumi levitamine oli nende üks tähtsamaid ülesandeid.²⁶

2.3 *Evangelist Efesose kirjas*

„Ja Tema on pannud mõned apostleiks ja mõned prohveteiks ja mõned evangelistideks ja mõned karjaseiks ja õpetajaiks, et pühi inimesi täielikult valmistada abiliste tööle *Kristuse ihu* ülesehitamiseks, seniks kui me kõik jõuame *ihisele usule* ja Jumala Poja tunnetusele ning täieks meheks saame *Kristuse täiuse täisea mõõtu mööda*, ega jääks enam väetiteks lasteks, keda õõtsutatakse ja kõigutatakse igas õpetuse tuules inimeste pettemänguga ja nende vembutamise ja eksiõpetusse võrgutamiseks...” (Ef 4: 11-14)

Selles kirjakohas ei räägi Paulus ühestki konkreetsest inimesest, vaid ta kirjeldab normaalset olukorda, mis peaks valitsema *Kristuse ihus*. Samuti räägib Paulus *evangelistist* kui ühest konkreetsest ametist koguduses – mõned on *evangelistid*, mõned ei ole

²⁵ Armstrong, R. S. 1984. *The Pastor as Evangelist*. Louisville: The Westminster Press, 34-35

²⁶ ibid

evangelistid. Kõik need viis ametit, mida Paulus loetleb, on ametid, mis peaksid igas terves koguduses funktsioneerima, sest iga kogudus vajab, et nende liikmed saaksid ettevalmistatud abiliste tööle ja jõuaksid ühisele usule (Ef 4: 12-13). Kõigi nende viie ameti esindajad on jutlustajad, see tähendab nende ülesanne on avalikult õpetada Jumala Sõna, et kogudus ei jääks „väetimateks lasteks, keda õõtsutatakse ja kõigutatakse valeõpetuste tuultes” (Rm 4:14).

John Chapman²⁷ rõhutab kõigi viie ameti vajalikkust koguduses. Ta ütleb, et kõik need ametid olid „kõne” anded, nad kõik edastasid Jumala Sõna teistele koguduse liikmetele. Need kõneanded olid eluliselt tähtsad teistele koguduse liikmetele ka selles mõttes, et nemadki võiksid areneda ja kasvada oma andes. Samuti aitasid need viis annet valmistada ette Jumala rahvast teenimistööks.

John Calvin²⁸ puudutab antud teemat oma raamatus *Institutes of the Christian Religion*, kus ta nendib, et *evangeliste* pole tänapäeval igasse kogudusse vaja.

Calvin ütleb, et apostlid, prohvetid, *evangelistid*, pastorid ja õpetajad on need, kes on Kristuse poolt seatud juhid koguduses. Aga ainult viimased kaks on seda tüüpi ametid, mida kohtame tänapäeva koguduses. Põhjus, miks Issand tõstis üles kolm esimest ametit just oma Kuningriigi alguses, oli selles, et nende ülesanne oli teistsugune kui meil tänapäeval. Nemad olid algkoguduse rajajad ning neid kolme esimest ametit oli vaja niikaua kuni kogudus on üle toodud Mooseselt Kristusele ning et vabastada kogudus antikristuse vastupanust.

Calvin ei väida, et tänapäeval üldse neid kolme ametit vaja ei oleks, küll aga ütleb ta, et me ei peaks eeldama, et antud kolm ametit igal ajal ja igas koguduses tegutseksid pastori ja õpetaja ameti kõrval ning neid ameteid pole vaja korrapäraselt seada kogudusse. Ta lisab, et Issand ise võib aeg-ajalt vastavalt tema äranägemisele tõsta esile apostleid, *evangeliste* ja prohveteid, kuid see ei juhtu nii sageli kui varakiriku algperioodil.

27 Chapman, J. 1981. *Know and Tell the Gospel: The why and how of evangelism*. Sydney: Hodder and Stoughton, 77

28 Calvin, J. 1953. *Institutes of the Christian Religion Vol.II*, Grand Rapids: Wm.B. Eerdmans Publishing Co, 318

Apostlite kohta ütleb Calvin:

„Apostlite ülesandeks oli minna ja tuua maailm välja oma mässumeelsusest – tõelise Jumala sõnakuulekuse alla, ning jutluse kaudu rajada igale poole Jumala kuningriik; ... nad olid esimesed koguduse arhitektid, kelle ülesandeks oli rajada alused üle kogu maa...”²⁹

Evangeliste defineerib Calvin aga järgmiselt:

”*Evangelistide* all pean ma silmas neid, kes apostlite alluvuses olid apostlitega ühises ametis ja kes isegi tegutsesid nagu apostlite asendajad.”³⁰

Calvini tõlgendus antud kirjakohtadele on pigem hüpoteetiline, mis läheb otseselt vastuollu Ef 4:11-15, sest igal Jumala poolt antud andel on oma ülesanne, mida ei saa asendada. Selline seisukoht ei taga kristliku kiriku harmoonilist ülesehitust. Tänapäeva koguduse vajadused ja probleemid on sarnased nagu oli seda algkogudusel, seega vajatakse ka tänapäeval kõiki Issanda andeid ja ameteid, mida ta tahab kogudusele kinkida.

Mitmeid teised teoloogid ja piibliuurijaid jagavad sama arvamust, et kõik need viis ametit peaksid ka tänapäeval igas normaalses ja terves koguduses rohkemal või vähemal määral funktsioneerima ning et *evangelisti* ameti tähtsus ja vajadus võrreldes algkoguduse aegadea pole tänapäeval sugugi vähenenud.

2.4 Evangelistide tegevus varakiriku päevil

Kuigi Uue Testamendi põhjal on *evangelisti* amet üsna raske täpsemalt defineerida ja määratleda, on võimalik uurida ka teisi algkoguduse kirjanduslikke allikaid, mis samuti kirjeldavad *evangelistide* tegutsemisi esimestel sajanditel.

²⁹ ibid.

³⁰ ibid.

Michael Green pühendab oma raamatus „Evangelism in the Early Church”³¹ sellele teemale omaette peatüki. Ta tunnistab, et selget „ameti kirjeldust” on Piiblist raske leida. Siiski seob Green *evangelisti* töö Kristuse kaheteistkümne apostlitega, kelle põhiülesandeks peale Kristuse surma ja ülestõusmist oli evangeeliumi edastamine ja levitamine.

Green mainib ka Eusebiost³², kes oma kirikuloo teostes ei anna oluliselt rohkem informatsiooni *evangelistide* kohta, ta ütleb, et „...inspireeritud *evangelistide* ja apostlite võimas häääl levis ja kuuldus üle terve maa ja nende sõnad jõudsid maailma otsteni...”

Adolf von Harnack³³ liigitab *evangelistid* koos *prohvetite* ja *õpetajatega* kolmesesse gruppi ning ütleb, et kõik need kolm ametit moodustasid esimestel sajanditel grupi kristlikest juhtidest ja liidritest, kelle töö sisaldas reisimist ja ringirändamist. Vastupidiselt sellele grupile toob Harnack kontrastiks teise kolmese liidrite grupi, kes olid rohkem paiksed, kohapeal olevad ametid – nendeks olid *piiskopid*, *presbüterid* ja *diakonid*.

Kui vaadata nii öelda *paikseid* juhte, siis on teada, et sarnaselt *reisivatele* juhtide prioriteediks oli evangeelne töö. Ignatios kirjutas oma sõbrale piiskop Polükarposele: „...et ta jätkaks sellel teel käimist, mida ta on siamaani käinud ja et tema tegevuse kaudu tuleksid kõik inimesed päästmisele.”³⁴

Evangeeliumi kuulutamise olulisus kehtis ka Irenaeusi³⁵ kohta, kes oli piiskop Gauuli maal. Selleks, et paremini evangeeliumi barbaritele kuulutada, õppis ta ära nende keele.

Hermase Karjane ja *Didache*³⁶ kirjeldavad samuti *reisivaid teenistujaid*, öeldes, et nad ei jäänud kauaks ühessegi paika pidama, et nad olid pühendunud vaesusele (nad elatasid end ära oma enda koguduse toetustest, ning on teada, et nad ei võtnud ainsatki andi paganate käest vastu). Huvitav on ka tähelepanek, et nad ei olnud valitud ametisse koguduste poolt,

31 Green, M. 1970. *Evangelism in the Early Church*. Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company, 166

32 ibid.

33 ibid, 168

34 ibid, 170

35 ibid.

36 ibid.

nagu see kehtis *paiksete* koguduste juhtide puhul, vaid nad astusid ise sellesse ametisse vastavalt sellele, kuidas Jumal neid juhtis. Nende elud, nende kuulutuse sõnum ja nende efektiivsus andis neile usaldusväarsuse.

On ka teada, et neist, kes selliselt reisides Jumala Sõna kuulutasid ja õpetasid, peeti väga lugu, nagu *Didaches*³⁷ kirjutatakse.

Neid tuli austada samamoodi kui Issandat ennast, andes neile näiteks ase õlgede peale ja esmaviljast tehtud veini, sest „nad on teie ülempreestrid”.³⁸

Vaatamata suurele austusele ja lugupidamisele, mis neile tuli osutada, annab *Didache* nende suhtes ka hoitavaid juhtnööre: „...aga ärgu nad jäägu teie kotta rohkemaks kui üheks päevaks, või kui väga vaja, siis ka teiseks päevaks; kui aga ta (*rändjutlustaja*), tahab jääda ka kolmandaks päevaks, siis on kindlasti tegemist valeprohvetiga. Kui keegi nendest ütleb vaimus `anna mulle raha, või midagi muud ` siis te ei tohi neid kuulata, aga kui ta palub teie käest midagi, mis läheb tarvis teiste vajaduste täitmiseks, siis ärgu keegi mõistku tema üle kohut!”³⁹

Loomulikult ei saa väita, et kõik need „rändjutlustajad” olid *evangelistid*, küll aga olid nad Jumala Sõna kuulutajad, kes reisisid ühest paigast teise. Mõned nende seast võisid olla apostlid, mõned prohveti andega, mõned *evangelisti* või mõne muu Jumala andega varustatud.

Kaudselt mainib *evangeliste* ära ka Origines⁴⁰ öeldes, et kristlased teevad kõik nendest oleneva, et levitada usku kogu maailmas.

Eusebiosel leidub veel huvitavat informatsiooni *evangelistide* tegevusest. Ta ütleb, et oli mitmeid *sõna-evangeliste*, kes olid innukad ära kasutama kogu oma inspireeritud

³⁷ Kaheteistkümne apostlite õpetus. 2002. Apostlikud isad. Tln: AS Pakett, pt 11-12

³⁸ ibid, pt 13

³⁹ ibid, pt 11

⁴⁰ Green, 168

entusiasmi, et apostlite jälgedes jätkata tööd inimeste seas, et nad saaksid üles ehitatud ja edasi arendatud Jumala Sõnas.⁴¹

Eusebios jätkab, et mitmed selle aja jüngrid, kelle südamed olid kiindunud Jumala Sõna külge ja kelle tuline armastus kuulus tarkusearmastusele ehk filosoofiale (kristlikule), täitsid esmalt Kristuse käsku sellega, et nad jagasid oma vara laiali vaestele. Seejärel asusid nad teele pikkadele teekondadele, tegema *evangelisti* tööd, olles ise valmis innukalt Kristusest kuulutama nendele, kes pole usu sõnast kunagi varem midagi kuulnud, andes neile niimoodi edasi pühad evangeeliumid. Võõral maal alustasid nad vaimuliku tööga, mille nad õige pea usaldusväärsetele kohalikele vaimulikele karjastele üle andsid, ning ise Jumala armus järgmistesse paikadesse edasi liikusid, järgmiste inimestega kohtuma.⁴²

Eusebios ei selgita, kas tegu oli lihtsalt kristlastega, kes asusid Jeesuse käsku täitma, või oli tegemist ainult nende usklikega, kellele Jumal oli esmalt *evangelisti* ande andnud.

Seda oleks loomulikult ka raske väita, et ainult *evangelisti* andega usklikud läksid evangeelsele tööle. Kuid samas on raske olla evangeelsel tööol, kui ei omata selleks vastavat varustust – *evangelisti* annet.

Samuti ei saa öelda, kui suur osa neist *evangelistidest*, kellest Paulus Efesose kirjas rääkis, olid koguduse juhid.

Lisaks *ränd-evangelistidele*, apostlitele, algkoguduses töötanud *paiksetele* presbüteritele ja piiskoppidele, toob Green⁴³ viimaks välja veel ühe grupi inimesi, kes olid otseselt seotud evangeelse kuulutustööga – nendeks olid teoloogid, filosoofid ning lisaks ka apoloogid.

Green mainib ära näiteks Türrannose kooli läbinud usklikud, keda kaks aastat valmistati ette selleks, et nad oleksid valmis selgitama kõigile usuvastastele evangeeliumi sügavusi, nii debattidel kui ka avalikel arutlustel.

41 Gentz, W. H. 1986. *The Dictionary of Bible and Religion*. General Editor, Abington/Nashville: Abington Press, 335

42 Green, 169

43 Green, 171

3 EVANGELISTI MÄÄRATLUS

Käesoleva uurimustöö põhjal, tuginedes Piiblile ja teistele töös kasutatud kirjandusele, mis räägivad *evangelistidest* varakiriku perioodil, saab *evangelisti* käsitleda kolmest aspektist:

1. Evangelist kui amet
2. Evangelist kui anne
3. Evangelist kui tunnistaja

3.1 *Evangelist kui amet*

Need, kes olid Jumala poolt kutsutud olema *evangelistid*, olid samal ajal ka koguduse juhid. Siia alla ei käi üldjuhul pastorigid, kuigi ka nemad, sarnaselt Timoteosele võisid olla lisaks karjase andele ka *evangelisti* andega. Neid ei olnud palju; just nii palju nagu Issand neid kogudusele andis. Nende töö seisnes nii koguduse sees kui ka kogudusest väljaspool. Nad võisid olla paiksed aga ka ringireisivad koguduse juhid. Kindlasti nad kuulutasid evangeeliumi, kuid sama tähtis ülesanne oli neil ka koguduse sees, kus nad pidid vastavalt Ef 4:11 „*ette valmistama pühi inimesi abiliste tööle.*” See tähendas ka seda, et nad olid Jumala Sõna jutlustajad ja õpetajad.

Evangelist Kalevi Lehtinen⁴⁴, kes oli peakõnelejaks 2005. aasta Eesti Evangeelse Allianssi poolt korraldatud evangelismi ja misjoni kokkutulekul „Tule kokku tulek”, tõi oma ettekandes „Evangelisti anne” välja järgmised punktid, miks vajame evangelisti ametit koguduses:

⁴⁴ Lehtinen, K. 2005. Eesti Evangeelse Alliansi evangelismi ja misjoni kokkutuleku „Tule kokku tulek”, ettekanne: Evangelisti *anne*, Tallinn.

1. Et nad oleksid eeskujuks, kuidas evangeeliumi peab kuulutama.
2. Et nad selgitaksid ja õpetaksid usklikele, mida evangeelium sisaldab.
3. Et nad muudaksid kristluse imagot usklike mõtteviisis.

3.2 *Evangelist kui anne*

Järgmise kategooria moodustavad need usklikud, kellele Jumal oli andnud *evangelisti* ande, kes aga ei pruukinud olla koguduse juhid. Võib-olla mõned nendest polnud ka head jutlustajad, aga nad võtsid Issanda läkitust tõsiselt ja läksid välja evangeeliumi kuulutama ning neid saatis suur edu.

Sellesse gruppi kuuluvad ka need *ränd-evangelistid*, kellest kirjutasid Eusebios, *Hermase Karjane*, *Didache* jt; need olid need, kes jagasid oma vara ära ja siirdusid pikkadele reisidele ja kes kõikjal evangeeliumi levitasid. Neist peeti lugu ja Issanda vägi, imed ja tunnustähed, sarnaselt Filippusele, järgisid neid kõikjal. Samas kui kogudus läkitas nad välja evangeelsele põllule, siis ei katkenud nende alluvussuhe kogudusega. Ka nemad vajasisid koguduse toetust ja julgustust. Hea näite sellest suhtest annab Pauluse näide, kui ta andis aru oma kuulutustest Jeruusalemma koguduse juhtidele (Ap 15).

Ka tänapäeval kordub situatsioon, kus teatud osa kristlasi, kes pole otseselt seotud koguduse juhtimisega, on *evangelisti* andega ja kutsega ning neid eristatakse ülejäänud koguduse liikmetest just nende nähtava innukuse pärast päästa uskmatuid.

Peter Wagner⁴⁵, kes on uurinud koguduse kasvu põhimõtteid, väidab: „Keskmine kristlik kogudus võib reaalselt oodata, et umbes kümnele protsendile koguduse aktiivsetest liikmetest on antud *evangelisti* and.”

Kas Wagneri määratud protsent vastab tegelikkusele, sõltub palju sellest, kuidas *evangelisti* annet defineerida. Samuti ei saa kontrollida, et varakirikus oleks selliselt usklikke eristatud.

⁴⁵ Wagner, P. 1979. *Your Spiritual Gifts Can Help Your Church Grow*. Ventura: Regal Books, 177

Evangelisti andega usklike suhtest kogudusega on kirjeldatud „Amsterdam 2000” dokumentides:

„*Evangelisti* anne on üks kogudusele antud vaimuannetest, seejuures väga vajalik ning kõigiti tunnustatav ja toetatav. Mõned *evangelistid* saavad oma volituse ja toetuse koguduselt või uskkonnalt, teised on iseseisvad, töötades ometi koguduse heaks ja vajades kõigiti koguduse tuge.”⁴⁶

3.3 *Evangelist kui tunnistaja*

Pühakirja järgi ei tohiks ükski kristlane unustada ja välistada evangeeliumi kuulutamise võimalust, öeldes, et see ei puutu minusse ja see pole minu anne.

Vastavalt Ef 4:11 pole kõik usklikud varustatud *evangelisti* andega, kuid see ei tähenda, et nemad ei peaks evangeeliumi kuulutama. Evangeeliumi kuulutamine ei tähenda automaatselt jutlustamist. Sarnaselt algkoguduse praktikale olid kõik need, kes nägid Jeesust surnust ülestõusnuna, sündinud faktide tunnistajad. Nad käisid ringi ja rääkisid, mida nad olid näinud ja kuulnud. Ka kõik usklikud on omal moel kohtunud elava, ülestõusnud Kristusega ja neil kõigil on midagi jagada teistele inimestele sellest kogemusest. Kristuse tunnistamisest ei pääse ükski, kes on nimetanud end usklikuks. Kui nad ei soovi tunnistada Jeesusest, annavad siiski ka nemad edasi tunnistust oma elu ja tegude kaudu.

„Me kõik ei ole *evangelistid*, kuid me kõik oleme tunnistajad. Tunnistamine võib olla evangeelse sisuga ja evangelism võib sisaldada uskliku tunnistust.”⁴⁷

1 Pt 3:15 seab igale kristlasele miinimumnõude:

⁴⁶ *The Mission of an Evangelist*. „Amsterdam 2000”. 2001. Minneapolis: World Wide Publications, 467

⁴⁷ Armstrong, 36

„... vaid pühitsege Issandat Kristust oma südameis, olles alati valmis andma vastust igaihele, kes teilt nõuab seletust lootuse kohta, mis teis on.”

Jeesus jättis oma kogudusele kaks suurt käsku, mis puudutab iga usklikku:

1. Suur Misjonikäsk (*Great Comission*) – minna kõikjale maailma kuulutama evangeeliumi Kristusest (Mk 16:15)
2. Suur Armastusekäsk (*Great Commandment*) – armastada Jumalat ja oma ligimest nagu iseennast. (Mt 22:37-39)

Ühtemoodi tähtsad on kõigile kristlastele mitte ainult Suur Armastusekäsk, vaid ka Suur Misjonikäsk.

Samuti leiame Pauluse kirjast näiteid, kus iga koguduse liikme ülesannete hulka kuulub lisaks temale antud andega seotud tööle ka osalemine evangeelses töös.

Ühe näitena kõikide kristlaste osalusest evangeeliumi kuulutamisel kirjeldab

2 Kr 5:16-19:

„Sellepärast me ei tunne praegusest ajast peale kedagi liha poolest; ja kui me ka oleme tundnud Kristust liha poolest, siis me ei tunne Teda nüüd mitte enam nõnda. Niisiis: kui keegi on Kristuses, siis ta on uus loodu; vana on möödunud, vaata, uus on tekkinud! Aga kõik on Jumalast, kes meid on iseenesega lepitanud Kristuse läbi ja on meile andnud lepitusameti. Sest Jumal oli Kristuses ja lepitas maailma iseenesega ega arvanud neile nende üleastumisi süüks ja on pannud meie sisse lepitussõna.”

Konteksti jälgides on näha, et kes iganes on saanud *uueks looduks* Kristuses, neile on Jumal andnud lepitusameti ning ühtlasi varustanud nad lepitussõnaga.

Stott kirjutab oma raamatus „Kristlik misjon nüüdismaailmas” peatükis „Pöördumine”⁴⁸, et Jumal on see, kes saadab meid kõiki teenijatena lepituse sõnumit kuulutama ning et meie kuulutuseks on paluda ja anuda, et inimesed annaksid ennast lepitada Jumalaga, sest Jumal on juba Kristuse kaudu lepitanud maailma iseendaga.

2 Kr 5:20-21; 6:2 on näha, mida apostel Paulus lepitusameti ja lepitussõna all silma pidas:

„Seepärast me oleme nüüd käskjalad Kristuse asemel, otsekui manitseks Jumal meie läbi. Me palume Kristuse asemel: andke endid lepitada Jumalaga! Ta on Tema, kes ei teadnud mingist patust, meie eest teinud patuks, et meie saaksime Jumala õiguseks Tema sees. Sest Ta ütleb: "Ma olen sind kuulnud soodsal ajal ja aidanud päästepäeval!" Näe, nüüd on hästi soodus aeg, vaata, nüüd on päästepäev!”

Paulus räägib siin evangeeliumi kuulutamisest, sest evangeeliumi kuulutuse sisuks ja lõppsihiks on inimese lepitus Jumalaga Jeesuse Kristuse lunastustöö kaudu. Loomulikult saab lepituse läbi viia üksnes Jumal, kuid meie peamine ülesanne on rääkida ja pakkuda seda lepitust. Kas siis inimene selle ka vastu võtab, sõltub igast inimesest endast.

Ka Jeesus ütles kõigile kokkutulnud usklikele (Ap 1:6-8), kes olid tema surnust ülestõusmise tunnistajad, et te peate olema minu tunnistajad ja sõnumi edastajad. See on aga selgelt evangeelse sisuga ülesanne, mis kehtib kõigi usklike suhtes.

Uskliku elus ega kiriku tegevuses pole sellist valdkonda, kus evangeelne kuulutus ja iga koguduse liikme tunnistus Kristusest oleks välistatud.

Evangeeliumi kuulutamine ei ole ainult *professionaalide* ülesanne, vaid kogu Jumala rahva ülesanne; küll aga õpetavad ja aitavad *professionaalid* (see tähendab *evangelisti* andega varustatud usklikud) kogudusel efektiivsemalt evangeelset tööd teha.

„Lausanne`i Lepingus” on kõigi usklike kui tunnistajate kohta järgneva sisuga tekst:

48 Stott, 131

„Tunnistame, et Kristus saadab oma lunastatud rahva maailma, nii nagu Isa saatis Tema. See läkitus kutsub meid sama kuulekalt ja sügavalt liginema maailmale, nagu me seda Tema juures näeme. Peame välja murdma koguduslikest getodest ja minema mittekristlikku maailma. Koguduse ohverdava teenimise missioonis on evangelism primaarne.”⁴⁹

Selle aasta mai kuus toimunud Evangelismi ja Misjoni Maailmakonverentsil Ateenas⁵⁰ deklareeriti, et kõik ristitud usklikud on volitatud olema Kristuse evangeeliumi tunnistajad ning samal ajal kõik tunnistajad vastutavad *Kristuse Ihu* ees oma tunnistuse sisu eest. Selleks peaks igal tunnistajal olema kodu kogudus, kuhu ta kuulub ning kus igäüks saaks harjutada alluvust kogu *Kristuse Ihule*.

Kalevi Lehtinen⁵¹ juhtis tähelepanu „Tule kokku tulekul”, et *evangelist* saab olla edukas üksnes siis, kui kogu *Kristus Ihu* tegutseb läbi iga liikme. Kogu rahvas saab võidetud Kristusele üksnes siis, kui iga koguduse liige tunnistab inimestele Kristusest.

Oma teises ettekandes „Kuidas alustada *evangelisti* tööd?” tõi Kalevi Lehtinen⁵² välja järgmised punktid, kuidas usklikust saab evangeeliumi tunnistaja:

1. Ole kindel, et sa oled Kristuse järgija.
2. Ole kindel, et sa oled puhtaks pestud Kristuse verrega, tunnista oma patud.
3. Ole jätkuvalt täis Püha Vaimu.
4. Tee plaan, kuidas ja kellele sa tunnistama hakkad.
5. Palveta inimeste eest, kellele kavatsed tunnistada.
6. Mine, loo kontakte inimestega.
7. Minnes ava oma suu ja räägi.

49 Lausanne'i Leping 1974. 1991, lõik 6

50 Conference on World Mission and Evangelism. Preparatory Paper N° 1: *Mission and Evangelism in Unity Today*.
<http://www.mission2005.org/> 31.05.2005

51 Lehtinen, K.

52 ibid.

8. Kui sa räägid, siis räägi Jeesusest.
9. Armasta inimesi, nad ei ole ainult evangelismi objektid.
10. Oota, et Jeesus kasutaks sind.

Kõik usklikud on kutsutud olema Kristuse saadikud omal maal. Saadiku töö ülesannete hulka kuulub peamiselt kontaktide loomine inimestega. Sarnaselt on ka Kristuse saadiku ülesanne tutvustada inimestele Kristust.

Iga inimese elueesmärgiks peaks olema oma elu kaudu mõjutada teisi inimesi, et nad võiksid kohtuda Kristusega ja peale surma minna taevasse.

Iga evangeeliumi tunnistaja on Jumala poolt volitatud rõõmu jagaja.⁵³

Kui kogudus õpib Kristust inimestele jagama, siis mitmetest nendest inimestest kasvab hiljem välja uued *evangelistid*.

Paljud *evangelistid* töötavad kiriku sees lootes, et inimesed tulevad sinna evangeeliumi kuulama. Täisajaga kiriku töötajad ei suuda ealeski jõuda evangeeliumiga kõikide inimesteni. Ainsaks lahenduseks, kuidas kõik inimesed võiksid evangeeliumi kuulda, oleks siis, kui kõik usklikud läheksid kirikust välja ja viiksid evangeeliumi inimesteni kellega nad oma eludes kokku puutuvad. Sellist evangelismi vajab tänapäeva Euroopa.⁵⁴

⁵³ ibid.

⁵⁴ ibid.

4 EVANGELISTIDE UURING EESTIS

4.1 *Eesmärk ja meetod*

Järgneva praktilise töö eesmärgiks oli uurida Eestimaal tegutsevaid evangeliste. Uurimus põhineb eelkõige materjali kvalitatiivsel analüüsil. Uurimismeetodiks on valitud ankeetküsitlus, mida edastati nii paberkandjal kui ka elektronposti teel.

Ankeetküsitlus ei olnud anonüümsena, vaid küsitlus esitati konkreetsetele isikutele vastavalt autori valikule. Autori valikut mõjutas eelnev evangelistide otsing. Selleks kohtus autor mitmete konfessioonide misjoni ja evangelismi töö juhtidega, kelle soovitudest on autor antud uurimustöös lähtunud.

Ankeet koosnes 21 küsimusest, mis oli jaotatud nelja teemadegruppi.

- Teoloogilised seisukohad
- Evangelisti isik
- Praktika
- Evangelism Eestis

Antud küsitluses uuris autor, kuidas Eestis tegutsevad evangelistid defineerivad ja mõistavad evangelisti annet, karakterit ning *evangelisti* tegutsemist. Samuti uuriti, kuidas tänastel Eesti *evangelistidel* läheb, millised on nende mõtted ja mured seoses evangeelse tööga Eestimaal.

Järgnevalt on esitatud kokkuvõtted ankeetküsimuste järjekorras.

4.2 Teoloogilised seisukohad

➤ *Kes on evangelist?*

Üldisemas mõttes nähti *evangelisti* eelkõige kui Jumala rõõmusõnumi edasiviijat inimestele.

Laiemas mõttes on *evangelist* iga Jeesuse jünger, kitsamas tähenduses aga iga kristlane, kellel on Jumala poolt antud *evangelisti* anne ja kutsumine. Kuulutamise viisid võivad olla väga erinevat laadi, näiteks kasvõi kunsti või muusika kaudu. Samuti, kui kalapüügi võrdpilti kasutada, siis on evangelist nii see, kes võrguga palju kala korraga püüab, kui ka see, kes õngega ühte kala püüab.

Evangelist on Jumala erikutsumuse ja erivolitustega kuulutaja, kellel on oskus vahendada Jumala armu selliselt, et inimesed tahavad Jumala armastuse ja tervenduse kutsele järgneda ja otsust teha.

Veel arvati, et *evangelist* on keegi, kelle esmane kutsumus ja anne on suhelda ning kuulutada kristlust mittekristlastele sõna või teoga ning seda teemat õhutada ja õpetada kristlastele.

Evangelist on isik, kes kuulutab head sõnumit Jumala päästeplaanist Kristuse lunastustöö kaudu.

➤ *Kus ja millal said teadlikuks evangelisti kutsest enese jaoks?*

Kirjeldati, kus ja millal nad evangeeliumi kuulutama hakkasid ning kus tuli kutse ja soov seda tööd teha. Ära mainiti OM (rahvusvaheline evangeelne organisatsioon *Operation Mobilisation*) meeskonda, lastetööd, palvet ja inimestega suhtlemist. Mitmed vastajad väitsid, et ei pea ennast *evangelistiks*.

Üksnes üks vastanust vastas, et sai teadlikuks *evangelisti* kutsest enese jaoks kohe uuestisünni momendil:

„Nii kui kiriku lävepakust välja astusin päästetuna, oli terve maailm minu tööpõld. Kõik peavad teadma kui hea Jumal on ja kuidas ta armastab neid ja tahab neid päästa.”

➤ ***Mis iseloomustab evangelisti vaimuannet?***

Eriliselt rõhutati *evangelisti* soovi jõuda inimesteni ja rääkida neile Jeesusest.

Kuid veel lisati selliseid omadusi nagu visadus, julgus, leidlikkus, paindlikkus (juutidele juut, kreeklastele kreeklane...⁵⁵), soojus, selgus, pühendumus, motiveeritus ja tulusus.

Samuti on oluline *evangelisti* juures oskus rääkida korduvalt, arusaadavalt ja sütitavalt usu põhiküsimustest, vajumata teoloogiliste peensusteni. *Evangelisti* sõnumi sisuks on peamiselt ristisõnum. *Evangelistidel* on võime vaimulikku mõju avaldada mittekristlastele.

Evangelisti vaimuanne peaks *evangelisti* varustama vajalike „instrumentidega” tööks. Eelkõige on vajalik kaastunne hukatusse suunduvate inimeste suhtes ja tunnetus, kuidas neile arusaadavalt seda edastada.

➤ ***Milliseid toetavaid Püha Vaimu andeid vajab evangelist lisaks?***

Selle küsimuse juures tuli välja, et mõistet „Püha Vaimu anne”, mõisteti küllaltki erinevalt. Mõned vastasid, et kõik üheksa vaimuannet tuleks *evangelistile* kasuks, pidades tõenäoliselt silmas 1. Korintose 12. peatükki, kus on ülesloetletud üheksa Püha Vaimu annet. Siiski juhiti tähelepanu, et üheksa vaimuandega Jumala abi evangeeliumi

⁵⁵ 1 Kr 9:20

kuulutamisel ei piirdu, Jumal tegutseb ka varjatul ja meile nähtamatul kujul, et inimesi nende päästmises veenda.

Samas toodi ära selliste annete vajadus, nagu kaine mõistus, sobiv peenetundelisus, avatud suhtumine inimestesse.

Rõhutati ka seda fakti, et kui *evangelistil* on elav, isiklik suhe Jeesus Kristusega, siis on kõik vajalik edukaks evangeeliumi kuulutamiseks olemas.

➤ ***Milline seos on evangeeliumi kuulutamisel ja väeavaldustel?***

Pea kõik vastasid, et seos on otsene. See evangeelium, mida kuulutatakse, on väe-evangeelium – väeline evangeelium, mis toob inimestele jumalakartuse ja abi. See vägi avaldub siis, kui *evangelistil* on osadus Jeesusega. Omas jõus kuulutamine, ilma Jeesuse abita, ei too väeavaldusi.

Evangelisti töö on evangeeliumi kuulutamine. Väeavalduste eest hoolitseb Jumal, kui ta seda vajalikuks peab. Selleks, et vägi saaks avalduda *evangelisti* isiku kaudu, tuleb *evangelistil* oma vaimulik kõrv häälestada Jumala kuulamiseks ja vajadusel ka kuuldu välja öelda.

Samas rõhutati, et väeavaldusi ei tohi üle hinnata, tõsta omaette eesmärgiks, relvaks või Jumala väe mõõdupuuks. Paljud suured imed sünnivad vaikselt inimeste südameis, meile nähtamatul kujul.

➤ ***Kuidas mõista väidet, et „iga kristlane on tunnistaja” võrreldes evangelisti andega?***

Üldiselt tehti vahet *evangelisti* ja „iga kristlase kui tunnistaja” vahel. Põhiline erinevus nende vahel on see, et ühed on nii öelda „harrastajad”, teised „elukutselised”. See tähendab, et iga inimene, kes on tulnud patu tundmisele ja on saanud päästetud, on vahetevahel ka Jeesusest tunnistaja. *Evangelist* aga on tunnistaja kõikjal, igal ajal ja igal pool.

Evangelisti amet on otsene ja professionaalne evangeeliumi kuulutamine. *Evangelist* teeb seda tööd põhilise osa oma ajast. Kristlased, kes peavad muid, kristlikke või sekulaarseid ameteid, on Kristuse tunnistajad „hobi korras”.

Vastavalt olukorrale ja võimalustele on iga kristlane, hoolimata oma kutsumisest, kohustatud kuulutama Kristust kõigile inimestele, kellega nad igapäevaelus kokku puutuvad. *Evangelistile* on see aga peamine amet ja kutsumise mastaap on laiem.

Üks seisukoht aga eristas neid kahte gruppe täielikult, öeldes, et *evangelist* on eriarmuand, millel pole midagi ühist tavalise tunnistajaga.

4.3 *Evangelisti isik*

➤ *Millised on evangelisti isikuomadused?*

Kõige enam mainiti *evangelisti* isikuomaduseks julgust. Kuid veel toodi ära, et *evangelist* on rõõmus, abivalmis, teenijasüdamega, avatud, siiras, leidlik, sirgjooneline, pealekäiv, selge, lihtne ja täis armastust.

Evangelistil peaks olema eelkõige üldised vaimuliku juhi omadused.⁵⁶ Lisaks peaks ta olema hea suhtleja. Kuna selles ametis tuleb sageli ka solvangud alla neelata, peaks ta olema piisava läbilöögi võimega ja „paksu nahaga”. Ta peaks oskama oma sõnumit vormida vastavalt sihtrühmale.

⁵⁶ 1 Tm 3:1-4

Evangelistile kehtivad samad üldised eetilised ja moraalsed nõuded kui teistele kristlastele. Iga inimese isikupära on ainulaadne, Jumal võib kasutada *evangelistina* igat kristlast hoolimata tema isikupärast.

➤ ***Millised Uue Testamendi aegsete evangelistide iseloomujooned on olulised tänapäeval?***

Uue Testamendi aegseid *evangeliste* iseloomustas sõnade ja tegude vastavus, täna vajame samuti rohkem tegusid sõnade tasakaalustamiseks. Vaja oleks kuulekust Pühale Vaimule ja usku Läkitaajasse.

Näitena juhiti tähelepanu Apollosele, kellel oli eriline argumenteerimise oskus, samuti Paulusele, kes tundis hästi Pühakirja ning Stefanosele, kes ei kartnud rahvast (kuni märtrisurmani).

➤ ***Kes on sinu eeskujud suurtest evangelistidest?***

Kõige suuremaks *evangelisti* eeskujuks peeti Jeesust Kristust ja teisi Uue Testamendi suurkujusid, kellelt kõigilt on midagi õppida.

Nimetati veel Billy Grahamit, Filippust, Reinhardt Bonkket, C. S. Lewist, T. L. Osborni, Kalevi Lehtineni.

4.4 Praktika

➤ ***Kes on sinu läkitaja- või tugikogudus?***

Pea kõik mainisid oma tugikoguduseks oma kodukirikut. Ühe *evangelisti* läkitajaks oli lisaks kogudusele ka misjoniorganisatsioon. Ühel vastajast puudus tugikogudus.

➤ ***Millistel aastatel ja millistes piirkondades oled evangelistina töötanud?***

See küsimus näitas, et mõned kuulutavad evangeeliumi peamiselt kodukohas ja selle ümbruses või siis kodukandile on lisandunud juurde veel mõni konkreetne koht, kus tihedamalt kuulutamas käiakse.

Mõned tõid ära väljaspool Eestit käidud kohad, mainiti Soomet, Venemaad, Ukrainat. Kuid üldjoontes kuulutavad nad igal pool, kus selleks võimalus on.

Üks vastaja teatas, et ta ei tee ise *evangelisti* tööd, küll aga organiseerib evangeelseid projekte.

Ajavahemik, millal küsitlajad on evangelistina töötanud jääb üldjoontes 90-ndate ja tänapäeva vahele.

➤ ***Milliseid evangelismi meetodeid oled õppinud tundma ja kasutanud?***

Kõige enam toodi esile sõprusevangelismi tähtsust evangeeliumi kuulutamisel. Sõprusevangelism tähendab seda, et saadakse inimesega tuttavaks ja siis räägitakse talle Kristusest.

Veel toodi ära igat tüüpi koosolekuid: spetsiaalsed vabaõhu-, tänava- ja saalikoosolekud, Alfa kursus, vestlused, koosviibimised, kristlike sisuga traktaatide jagamine.

Erilisel kohal evangeeliumi edastamisel on igasugune muusikaline ja kultuuriline lähenemine.

Nagu iga sõnumi edastamisel, tuleb lähtuda vastuvõtja võimest, tasemest ja soovlikkusest aru saada ja sõnumit vastu võtta. Sõnum tuleb panna „pakendisse”, mis sobib vastuvõtjale.

➤ ***Kuidas mõista Pauluse väidet „mitte kuulutada seal, kus Kristust juba on nimetatud“ tänapäeval?***

Pakuti mitu võimalust:

1. Mitte trügida teise teenistuse või kiriku tegevusalasse, see tähendab mitte arendada võistlust ja ebatervet konkurentsi.
2. Keskenduda nendele aladele, kus evangelism on olematu või vähene.
3. Et antud väide Piiblis kehtis rohkem Pauluse juhtnööride hulka, mille ta oli Jumalalt saanud. Kuid teisalt näitab see, et igal *evangelistil* on oma koht ja aeg, kus Jumal tahab, et ta kuulutaks. Samuti on igal *evangelistil* oma profiil, ühel noored, teisel vanurid, kolmandal eliit, neljandal need, kes enne pole kuulnud.

➤ ***Miks peaks või ei peaks evangelist tegutsema konfessioonidevaheliselt?***

Üksmeelselt leidsid kõik, et *evangelist* peaks olema valmis tegutsema konfessioonidevaheliselt, sest Kristus on konfessioonivaheline ja evangeelium, mida kuulutatakse, on erinevates kirikutes teoloogiliselt sarnane.

Samas mainis üks vastaja, et võib ka nii olla, et *evangelist* tegutseb üksnes konfessiooni siseselt, see sõltub sellest, kuhu on Jumal antud *evangelisti* tegutsema kutsunud. Igal kirikul on oma nišš ja ülesanne Jumalalt ning ka *evangelistide* töö ja ülesanded on erinevat laadi.

Konfessiooni siseselt on eeliseks konkreetse koguduse ja inimese vahelise kontakti loomine.

Konfessiooni väliselt on eeliseks paindlikkus, see tähendab, et *evangelist* saab vastpöördunu saata kogudusse, mis loodetavasti kõige paremini sobib tema isiku omadustega.

Veel rõhutati, et kindlasti on enne vaja ära lahendada „saagi jagamise mured”, et edasisi konflikte vältida.

➤ ***Kus sa näed koostöövõimalusi teiste evangelistidega?***

Igal usklikul, kellel on „hinge kahjuvalu” on *evangelistide* arvates hea koostööd teha, olgu ta mis tahes kogudusest.

Koostöö vajadust nähakse eelkõige ühise osaduse loomise, palve ja kogemuste vahetuse näol. Samuti ressursside jagamisel (info, koolitus jne), motiveerivatel ja julgustavatel konverentsidel ja muude ühisürituste korraldamisel.

Julgustavaks peeti ka aeg-ajalt koos evangeeliumi kuulutamas käia.

4.5 Evangelism Eestis

➤ ***Mis takistab sinu meelest evangeeliumi levikut Eestimaal?***

Kõige sagedamini toodi selles punktis välja *evangelistide* elatusvahendite nappust, („Napid bensiinirahad oleks nagu poomisnõör lillekimbu asemel”), kuid takistavaid tegureid oli veel teisigi.

Evangelistide vähesus, *evangelistide* ettevalmistuse puudulikkus, vähene palve, koguduse passiivsus ja kirikuringkondade peataolek evangelismi osas. Ametit ei hinnata piisavalt. Inimeste kadedus ja ihnsus avaldavad ka oma mõju.

Veel takistavad *evangelisti* tööd kiriku materiaalne vaesus, liigne tavadest kinnihoidmine ja et pole osatud ära tunda seda teed, mis Jumal on usklike ette pannud.

Ka mainiti, inimeste teadmatust ja kehvi kogemusi usu pealesurumistest ning eelarvamusi kristlaste suhtes. Materiaalsete väärtuste ülekaal ühiskonnas.

Pastorite väsimus ja üksildus avaldab samuti oma mõju.

Ühe põhjusena toodi ära ka osaduse puudumist Jeesuse Kristusega.

➤ ***Milliseid isiklikke takistusi oled kohanud evangelistina?***

Polegi neid kohti, kus eriti tahetaks *evangelisti* näha. Ei tea, kas kogudustel pole nägemust või peetakse *evangelisti* lisakuluks? Sageli pole ka raha minna sinna, kuhu tahetakse minna.

Isiklikult tunti ära omaenda oskamatus, laiskust ning muud puudu- ja vajakajäämisi.

Arvati ka, et Eesti kristlaskond ei võta enesele vastutust Eesti evangeliseerimise eest. Antud teema ei tundu olevat keskmise koguduse liikme südamele niivõrd aktuaalne, et ta oma panuse selles vallas tahaks anda.

➤ ***Milline on evangelisti roll koguduses, kus evangeelne töö toimub ainult Alfa-kursuste kaudu?***

Selles küsimuses oli mitmeid eri arvamusi.

Oli neid, kes arvasid, et *evangelisti* roll koguduses on nullilähedane, teda peetakse ülearuseks ja vanamoodsaks. On kogudusi, kus koguduse juurdekasvu loodetakse saada üksnes Alfa-kursuse taoliste ettevõtmiste kaudu ning seal *evangelisti* tegevusele kohta ei ole.

Kuid oli neid, kes arvasid, et *evangelistid* peaksid olema otseselt seotud koguduse tööga. Nende osa oleks usklike pidev julgustamine ja õpetamine, eriti selles vallas, kuidas

inimestele evangeeliumi efektiivsemalt kuulutada. Samuti peaksid *evangelistid* õpetama ja rohkem kaasa lööma Alfa-kursuste taolistel evangeelse sisuga ettevõtmistel.

Siiski, *evangelisti* põhiroll ei ole koguduses, vaid väljaspool kogudust. Kui kogudus korraldab „Alfat” ja ei korralda evangeelset tööd, siis näitab see aga *evangelisti* tegemata jäänud tööd. *Evangelist* peaks ju koguduse evangeelset tööd korraldama.

➤ ***Millised evangelismi meetodeid tuleks tänapäeva Eestis kasutada?***

Vastati ühiselt, et kõiki võimalikke meetodeid tuleks kasutada. Meetod tuleks valida vastavalt vajadusele ja võimalusele. Iga kogudus võiks ka pisut erinevate sihtrühmade evangeliseerimisele spetsialiseeruda. Näiteks mõni kogudus, eesotsas *evangelistiga*, võiks läheneda evangeeliumiga sotsiaalselt poolelt, teine kogudus võtaks kasutusele meetodeid, et lapsed saaksid kuulda Kristuse päästvat sõnumit. Valida tuleks sihtgrupp nagu, noored, spordihuvilised, intellektuaalid, ärimehed jne ning vastavad meetodid välja töötada.

Kuigi märgiti ära, et meetod pole see kõige tähtsam, vaid tähtsaim on kui Püha Vaim *evangelisti* või evangeeliumi kuulutajat ise juhib – siis töötab iga meetod.

➤ ***Kuidas põhjendada vajadust evangelisti ameti järele Eestimaal?***

Ilma *evangelistideta* jääb evangeelium suures osas kuulutamata ja inimesed lähevad hukka. Samuti on raskendatud koguduse liikmete juurdekasv, sest pastorid üksi ei suuda sellega tegeleda.

Teine suurem vajadus oleks *evangelistide* järgi, kes saaksid pidada evangeelseid koosolekuid, äratus-kuulutus nädalatel, erinevates konfessioonides. Et oleks nii öelda ära tuntav anne, keda saaksid kasutada erinevad kirikud ja kogudused.

Evangelist aitab kogudust suhtlemisel maailmaga tema ümber.

➤ ***Millist vaimulikku tuge vajab evangelist meelevaldaga töötamiseks Eestis?***

Ühist osadust, „tagala toetust”. Korralikku eestpalve ja tugirühma. Selget toetust ja julgustust. Koguduse, koguduse karjase või vendluse tuge. Korralikku palka. Püha Vaimu juhtimist.

5 EVANGELISMIST EESTIS UUE TESTAMENDI VALGEL

Järgnevas peatükis soovib autor võrrelda varakiriku ajastul tegutsenud *evangeliste* tänaste Eesti *evangelistidega*. Kas ja kui palju kattuvad algkoguduse *evangelistide* arusaamad ning praktika Eestis tegutsevate *evangelistide* arusaamadega ja tegevusega? Samuti, kas evangeeliumi kuulutamise meetodid ja väljakutsed on aja jooksul muutunud?

➤ Teoloogilised seisukohad

▪ *Evangelist kui amet*

Vastavalt Efesose 4:11 on teada, et algkoguduses oli *evangeliste*, kes kuulusid koguduse vanemate hulka ning kelle ülesandeks oli, sarnaselt apostlite, prohvetite, karjaste ja õpetajatega, õpetada ja valmistada ette usklikke abiliste tööks.

Tänases Eestis võib kohata harva sellist olukorda, kus kõik need viis ülesloetletud ametit, sealhulgas *evangelisti* amet, toimiksid sarnaselt varakiriku mudelile. Rohkem kohtame sellist arusaamist, kus kõik kogudusega seondud kuulub pastori ülesannete hulka. Kui ka mõnes koguduses leidub *evangelist*, siis tihti omistatakse talle pastori või pastor-evangelisti ameti nimetus ning tema töö ja ülesanded ei erine palju pastori tööst.

Samas vajavad Eestimaa kirikud kedagi, kes korraldaksid koguduses evangeelset tööd. Edukas evangeelne töö koguduses toob kogudusse uusi inimesi, mille tulemusena kogudus saab kasvada arvuliselt. Iga pastor soovib, et tema kogudus kasvab, kuid tundub, et pastoriid üksi ei suuda kogudusse uusi inimesi tuua. *Evangelistide* vähesus tänastes Eesti kogudustes

ongi autori arvates üks peamisi põhjuseid, miks enamus Eesti kirikud viimasel ajal oluliselt ei kasva, vaid hoopis kahanevad.

Varakiriku praktikast oli näha, et väljaläkitatud kuulutajate toetuse eest hoolitses „reisiva teenistuja” kodukogudus. Kindel oli ka see, et raha nad oma kuulutustöö eest ei küsinud ja võimaluse korral otsisid endale lisa teenimisvõimalusi (nt Paulus, kes töötas telgitegijana⁵⁷).

Tundub, et võrreldes varakiriku praktikaga on Eesti *evangelistide* olukord mõneti teistsugune – *evangeliste* nende enda arvates ei hinnata piisavalt. *Evangelistide* peamiseks mureks ja takistuseks on alafinantseerimine. Kui üldjuhul peetakse pastoreid ülal koguduse oma vahenditega, siis *evangelistid* peavad iseenda ja pere ülalpidamiseks hankima endale veel teisigi alternatiivseid töökohti. Kuid tänapäevaste töökoormuste juures on pea võimatu minna kuhugi pikemaks ajaks evangeeliumi kuulutama. Selline olukord aga nõrgestab *evangelistide* panust mitte ainult evangeeliumi levitamisele, vaid ka kogu koguduse tööle. Loomulikult on arusaadav ka see fakt, et kogudustel puuduvad reaalsed vahendid pidada ülal rohkem kui ühte vaimulikku.

Mõnes mõttes on tegemist „surnud ringiga” – kui pole aktiivseid *evangeliste*, kes innustaksid kogudust evangeelsele tööle, siis pole ka loota koguduse juurdekasvu. Ning kui kogudus ei kasva, siis ka koguduse võime võtta palgale uusi täisajaga vaimulikke, muutub üha keerulisemaks. Loomulikult on lihtsam nendel kirikutel, kes kuuluvad elujõulistesse kirikute liitudesse ning tänu tugevale abile väljastpoolt saavad liidud toetada uute vaimulikkude kaasamist kohaliku koguduse töösse.

▪ ***Evangelist kui anne***

Algkoguduses tegutses palju neid usklikke, keda kutsuti *evangelistideks*. Neid kutsuti *evangelistideks*, sest nad seadsid oma elu peamiseks eesmärgiks kuulutada rõõmusõnumit

⁵⁷ Ap 18:3; Ap 20:34; 1 Kr 4:12

Kristusest ning Jumal oli neid evangeelseks tööks vastava andega varustanud. Heaks näiteks *evangelistist* Piiblis on Filippus, kes rääkis inimestele Jeesusest igas paigas, kuhu Jumal teda juhtis.

Eesti *evangelistide* küsitlusest tuli välja fakt, et mitmed, kes ise on aktiivselt osalenud evangeelses töös, ei soovinud ennast nimetada *evangelistiks*, kuigi autori arvates väärivad nad *evangelisti* nime eelkõige nende töö „viljade” tõttu.

Antud olukord näitab, et Eesti *evangelistide* teadmised *evangelistist* ja *evangelisti* andest on suhteliselt vähesed ja küllaltki suurte erinevustega.

Kui üldisemalt jälgida Eestimaa kirikute usklikke, siis tundub, et *evangelisti* andega usklikud jäävad koguduse foonil märkamata. Aga tegutsevat *evangelisti* on võimatu mitte märgata! Antud olukorda võib põhjendada kahel moel.

1. Kas Jumal pole kogudustele andnud piisavalt *evangelisti* andega usklikke?
2. Jumal on andnud kogudusele piisava hulga *evangeliste*, aga nende tegutsemine pole saanud mingil põhjusel piisavalt avalikuks.

Kindlasti on Jumal Eestimaa kirikutele kinkinud piisavalt *evangeliste*, küll aga vajavad nad viljakaks tööks rohkem evangelismi alast õpetust ja ka suuremat koguduse toetust, et antud kutses kasvada ja areneda.

Ka kogenenud, tegutsevate *evangelistide* eeskuju ja julgustust läheb tarvis, et uued *evangelistid* innustuksid enam *evangelisti* tööst.

▪ ***Evangelist kui tunnistaja***

Tundub, et varakiriku evangeeliumi kuulutajad ei tegelenud niivõrd küsimusega, kes on või ei ole *evangelist*. Suurem osa energiast kulutati evangeeliumi kuulutamisele. *Evangelistiks* kutsuti eelkõige neid, kes aktiivselt Kristuse rõõmusõnumit levitasid.

Ka antud töö küsitlusest lähtuvalt ei tehtud palju vahet *evangelistil* ja evangeeliumi kuulutajal. Põhilist erinevust nähti selles, et ühed teevad seda tööd täisajaga ja suurema koormusega, teised nii öelda „hobikorras”.

On levinud arusaam, mis takistab usklikel *evangelisti* tööd tegemast – arvatakse, et *evangelist* on keegi vägev ja tuntud jutlustaja, kes reisib ühest kohast teise ja kuulutab evangeeliumi suurtele rahvamassidele, mida tavaliselt saadavad võimsad imed ja tunnustähed.

Autori arvates ei käi tunnustähed kaasas niivõrd *evangelisti* andega, kuivõrd evangeeliumi kuulutusega. Sellepärast nimetabki autor kõiki usklikke *evangelistideks*, olenemata sellest, kas Jumal on kellelegi andnud *evangelisti* ande või mitte.

Tõenäoliselt oleks vaja, et *evangelisti* andega *evangelistid* õhutaksid igat usklikku tegema rohkema evangeelset kuulutustööd, sest iga usklik, kes evangeeliumi asub kuulutama, võib oodata sarnaseid tagajärgesid, nagu näiteks juhtus Filippuse puhul, kui ta Samaarias kuulutas Kristusest. Rahvas sai terveks, kurjad vaimud lahkusid inimestest ja linn sai rõõmsaks.⁵⁸

Ükski usklik ei peaks mõtlema, et „väeline” evangeeliumi levitamine ja kuulutamine on üksnes „kuulsate ja vägevate evangelistide” ülesanne!

➤ Evangelisti isik

▪ *Karakter*

Kui küsitluses mainiti kõige tähtsamaks *evangelisti* omaduseks julgust, siis seda läheb tõesti tänastel *evangelistidel* vaja. Varakiriku perioodil võis kohata sellist julgust ja Jumalale kuuletumist, kus inimesed müüsid kogu oma vara maha selleks, et minna kõikjale

⁵⁸ Ap 8:5-8

maailma evangeeliumit kuulutama. Selline tegu eeldab tõelist julgust ja pühendumust, mis näitab, et oldi valmis loobuma kõigest, et Jumala tahet täide viia.

Nende eeskujust on tänasel Eestil palju õppida. Ei tea, kui palju oleks neid, kes oleksid valmis loobuma kogu oma varast, et siis siirduda sinna kuhu Jumal juhatab?

▪ *Uue Testamendi eeskuju*

Jeesus kutsus üles kuulutama evangeeliumi kõigile rahavastele. See tähendab, et *evangelistid* peaksid olema head suhtlejad. Kuid ainult ilusast jutust ei piisa, et rõõmusõnum inimeste südamesse jõuaks. Vaja on ka tegusid, teatud elulaadi, mis annaks kuulutatud sõnadele katte. Teadaolevalt tunti algkoguduse usklikke kui kõrge moraaliga inimesi. Nad ei kuulutanud inimestele üksnes evangeeliumi, vaid püüdsid ka ise oma kuulutuse järgi elada.

Eestimaal tundub olema sarnane olukord, kus *evangelistid* mõistavad, et meie väikesel maal räägivad meie teod teinekord valjemini, kui meie sõnad.

Uue Testamendi ajastul elanud usklikud jätsid suurepärase eeskuju näitest, kuidas sõnad ja teod käivad evangeeliumi kuulutustöös käsikäes.

➤ **Praktika**

▪ *Suhe kogudusega*

Varakiriku praktikast on teada, et koguduse juurest välja läinud *evangelistid* olid enamasti koguduse poolt välja läkitatud. See tähendas, et nad ei teinud *evangelisti* tööd omapead. Kogudus, kes oma *evangelistid* evangeelsele põllule välja saatsid, toetasid ja hoolitsesid

nende eest. Iga *evangelist* vajas ja vajab tänapäeval kodukogudust või misjoniorganisatsiooni, kes neid toetaksid nende töös.

Evangelist ei saa efektiivselt evangeelset tööd teha ilma kogudusteta. Ka varakiriku perioodil tegid „reisivad kuulutajad” tihedat koostööd kohalike koguduste vanematega.

▪ ***Töövaldkonnad ja meetodid***

Tundub, et meetodid ja töövaldkonnad pole sajandite jooksul palju muutunud. Kui algkoguduse *evangelistid* kasutasid avalikke turuplatse ja rahvarohkeid kohti, et evangeeliumi inimestele edastada, siis ka tänapäeval, seoses tehnika arenguga, kuulutatakse suurtele rahvamassidele. Kuid tundub siiski, et kõige tõhusam evangeeliumi kuulutamise viis oli siis ja on tänapäeval sõprusevangelism. See tähendab „üks ühele” kuulutamist. Ka Jeesuse praktikas leiame palju sedalaadi sõnumi edastamisviisi, kus ta kõigepealt võitis inimese usalduse ja alles seejärel jagas õpetust.

Pea kõik küsitletutest tõid välja sõprusevangelismi olulisuse ja vajalikkuse evangeelses töös. Mitmed *evangelistid* Eestimaal usuvad, et evangeeliumi ulatuslik levimine toimub just sõprusevangelismi kaudu.

▪ ***Väljakutsed ja probleemid***

Varakristlikul ajal oli evangeeliumi kuulutamine väga ohtlik tegevus. Paljusid kiusati taga ja tapeti. Igaüks, kes selle tööga end sidus, arvestas reaalse võimalusega surra märtrina. Selline olukord, kus oldi valmis niisugust hinda maksuma, välistas mingis mõttes selle, et *evangelistiks* asus keegi, kes polnud tõsiusklik ja südamega antud töö juures.

Ka tänapäeval on mitmel pool maailmas selliseid kohti, kus usu pärast tapetakse ja piinatakse.

Tänases Eestis kehtib usuvabadus ja igäüks võib oma usku praktiseerida ja levitada. Kuid sellega seose ollakse silmitsi teistsuguste väljakutsete ja probleemidega. Leigus, laiskus, inimeste passiivsus ja ükskõiksus usu teemade suhtes on mõnes mõttes veelgi raskemad väljakutsed tänastele *evangelistidele* kui seda oli varakiriku *evangelistidel*. Ka skeptitsism ja usaldamatus raskendavad evangeeliumi spontaanset kuulutust.

Tänapäeval on inimesed üleküllastunud infost ja huvi kellegi või millegi vastu on minimaalne. Inimesed on ülekoormatud igasuguste tegevuste ja kohustustega, mis omakorda raskendab *evangelistidel* inimeste tähelepanu võitmist.

Samas pole inimesed muutunud, ikka otsitakse õnnetunnet, rahu ja turvalisust, mida Jumal on lahkelt valmis inimestele jagama oma Poja rõõmusõnumi kaudu. Püha Vaim on täna tegutsemas ja juhtimas oma *evangeliste*, kes oskavad ja teavad, kuidas evangeeliumiga inimeste südameteni jõuda.

RESUME

The paper is written by student in the Baltic Methodist Theological Seminary in Estonia, Janek Pallase.

The topic of the current diploma is: The Person of the Evangelist in the New Testament and Early Church Period. The Situation of the Evangelists in Today's Estonia.

The main aims of paper are:

- To find out is it possibly to define the gift of an evangelist from the New Testament and from Early Church time period?
- Is there difference between the gift and the office of an evangelist?
- Who should preach the Gospel - only evangelists or all believers?
- How the picture of Estonian evangelists is related to the New Testament pattern of evangelist?

The diploma itself has a two main parts – the first, theoretical part handles the next topic:

- evangelists in the New Testament
- evangelists and the Early Church period

It is possibly to categorize evangelist:

- as an office
- as a gift
- as a witness

The second part is research concerning the situation of the evangelist in today's Estonia.

The research is mainly accomplished through a survey of different church evangelists chosen by the author of the diploma paper.

KOKKUVÕTE

Töö peaesmärgiks seadis autor uurida ja määratleda *evangelisti* olemust, kasutades selleks Uut Testamenti ja muid kirjanduslikke allikaid, mis andsid lisainformatsiooni *evangelistide* tegevusest varakiriku päevil.

Samuti uuriti, milline on tänane evangelistide olukord Eestis.

Töö koostamisel selgus, et *evangelisti* kui ühte Jumala poolt antud annet on mõistatud üsna erinevalt.

Evangeliste saab vaadelda järgmiselt:

- Esimesse peamisse gruppi kuuluvad *evangelisti* andega koguduse juhid, kes on *evangelisti* ja jutlustaja ametis nii koguduse siseses töös kui ka töös, mis asub kogudusest väljaspool. Nende peamiste ülesannete hulka kuuluvad koguduse liikmete ette valmistamine abiliste tööks ja evangeelse töö korraldamine.
- Teiseks eristub koguduse lihtliikmeid, kes ei pruugi olla ei jutlustajad ega ka koguduse juhid, kuid nad on varustatud *evangelisti* andega, levitamaks efektiivselt evangeeliumi Kristusest. Tihti saadavad nende tegevust imed ja tunnustähed, mille tulemusena uskmatud saavad usklikeks. Enamasti tegutsevad nad kodukoguduse juures. Mitmed nendest on aga koguduse poolt välja läkitatud teistesse paikadesse evangeelsele tööpõllule.
- Kolmandasse ja kõige laiemasse gruppi kuuluvad kõik uuestisündinud usklikud, kes on kutsutud lepitusametisse. Neile ei ole Jumal andnud *evangelisti* annet, küll aga on Jumal nad varustanud lepitussõnaga ning nad kõik on kutsutud olema Kristuse tunnistajad. Seetõttu on ka nemad *evangelistid*, või vähemalt evangeeliumi kuulutajad.

On arvatud, et tänapäeval ei ole vaja igas koguduses eraldi esile tõsta *evangelisti* andeid, kuid autor leiab, et *evangelisti* tuleb näha ka tänases ajas kui ühte vältimatut osa koguduse loomulikus ja terviklikus pildis.

Eestimaal kontekstis leiame suure hulga pastoreid ja koguduste karjaseid, kuid *evangeliste*, kes antud ametis aktiivselt tegutseksid, on üksikuid.

Uurimistöö käigus leidis autor, et Jumal on kinkinud Eestimaale mitmeid *evangelisti* andega usklikke, kuid mitmetel erinevatel põhjusel pole need *evangelistid* saanud avalikuks ning nad pole saanud tegutseda nii, nagu nad tegelikult sooviksid.

Tänased *evangelistid* Eestimaal tunnevad eelkõige puudust ühisest osadusest ja koostööst. Samuti ei väärtustata *evangelistide* arvates piisavalt nende vajalikkust koguduse töös. Arenema peaksid *evangelistide* ja koguduse juhtide vahelised suhted.

Evangelistid vajavad igakülgset koguduse toetust ja julgustust.

Evangelistid kes alles alustavad antud tööd, vajavad eeskujusid, kellelt õppida, samuti tuleks rohkem rõhku panna *evangelisti* ja evangeelse töö teemade õpetamisele koguduses.

Uurimistöö andis autorile uut informatsiooni *evangelistide* kohta, mis laiendas oluliselt arusaama *evangelisti* isikust, andest ja tegevusest. Samuti sai selgemaks, milline hetkeolukord valitseb Eesti *evangelistide* ja evangeelse töö vallas.

Autor loodab, et antud töö aitab kõiki, kes evangelismi ja *evangelistide* teemat uurivad, juhtida sügavamale arusaamisele *evangelisti* isikust, andest ja tegutsemistest.

KASUTATUD KIRJANDUS

1. Armstrong, R. S. 1984. *The Pastor as Evangelist*. Louisville: The Westminster Press.
2. Bosch, D. J. 1991. *Transforming Mission: Paradigm Shifts in Theology of Mission*. New York: Orbis Books.
3. Calvin, J. 1953. *Institutes of the Christian Religion*. Vol. 2. Michigan: Wm.B. Eerdmans Publishing Co.
4. Chapman, J. 1981. *Know and Tell the Gospel: The why and how of evangelism*. Sydney: Hodder and Stoughton.
5. Clarke, A. 1997. *Clavis Biblica*. Albany: Ages Software.
6. Cray, J. M. 1997. *International Standard Bible Encyclopedia*. Vol. 3. Albany: Ages Software.
7. Gentz, W. H. 1986. *The Dictionary of Bible and Religion*. General Editor, Abington/Nashville: Abington Press.
8. Graham, B. 1997. *Evangelist ja Piibli standardid*.
9. Green, M, 1970. *Evangelism in the Early Church*. Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company.
10. *Kaheteistkümnne apostlite õpetus*. 2002. *Apostlikud isad*. Tln: AS Pakett.
11. Kittel, G. 1964. *Theological Dictionary of the New Testament*. Vol. 2. Michigan: Wm.B. Eerdmans Publishing Co.
12. *Lausanne'i Leping*. 1974. 1991.
13. Lehtinen, K. 2005. Eesti Evangeelse Alliansi evangelismi ja misjoni kokkutulek „Tule kokku tulek”. Tallinn.

14. Lim, D. S. 1997. *Dictionary of the Later New Testament & Its Developments*. Editors: Ralph P. Martin, Peter H. Davids. Downers Grove, Leicester: Inter Varsity Press.
15. Section Report of the World Conference on Mission and Evangelism at Melbourne. 1980.
16. Stott, J. R.W. 2002. *Kristlik misjon nüüdismaailmas*. Tln: Logos.
17. Strong, J. 1997. *Greek Dictionary of the New Testament*. Albany: Ages Software.
18. Tasmuth, R. 2005. *Where the gospel comes from and how it was taken into use?* Koost. Hiob A. jt. *Kristuse täisea mõõtu mööda*. Tln: EELK Usuteaduse Instituut.
19. *The Mission of an Evangelist*. „Amsderdam 2000”. 2001. Minneapolis: World Wide Publications.
20. Wagner, P. 1979. *Your Spiritual Gifts Can Help Your Church Grow*. Ventura: Regal Books.

Interneti materjalid

1. *Amsterdami deklaratsioon*. <http://www.allianss.ee/amdeklar.html>. 10.01.2005
2. Conference on World Mission and Evangelism. Preparatory Paper N°1: *Mission and Evangelism in Unity Today*. <http://www.mission2005.org>. 31.05.2005
3. Ritsbek, H. <http://www.allianss.ee/misonev.html>. 10.01.2005

LISA.

Ankeet

A. Teoloogia

- Kes on evangelist?
- Kus ja millal said teadlikuks evangelisti kutsest enese jaoks?
- Mis iseloomustab evangelisti vaimuannet?
- Milliseid toetavaid Püha Vaimu andeid vajab evangelist lisaks?
- Milline seos on evangeeliumi kuulutamisel ja väeavaldustel?
- Kuidas mõista väidet „iga kristlane on tunnistaja“ võrreldes evangelisti andega?

B. Evangelisti isik

- Millised on evangelisti isikuomadused?
- Millised Uue Testamendi aegsete evangelistide iseloomujooned on olulised tänapäeval?
- Kes on sinu eeskujud suurtest evangelistidest?

C. Praktika

- Kes on sinu läkitaja- või tugikogudus?
- Millistel aastatel ja millistes piirkondades oled evangelistina töötanud?
- Milliseid evangelismi meetodeid oled õppinud tundma ja kasutanud?

- Kuidas mõista Pauluse väidet „mitte kuulutada seal, kus Kristust juba on nimetatud“ tänapäeval?
- Miks peaks või ei peaks evangelist tegutsema konfessioonidevaheliselt?
- Kus sa näed koostöövõimalusi teiste evangelistidega?

D. Evangelism Eestis

- Mis takistab sinu meelest evangeeliumi levikut Eestimaal?
- Milliseid isiklikke takistusi oled kohanud evangelistina?
- Milline on evangelisti roll koguduses, kus evangeelne töö toimub ainult Alfa-kursuste kaudu?
- Millised evangelismi meetodeid tuleks tänapäeva Eestis kasutada?
- Kuidas põhjendada vajadust evangelisti ameti järele Eestimaal?
- Millist vaimulikku tuge vajab evangelist meelevaldaga töötamiseks Eestis?